Zoektocht naar een waterloop

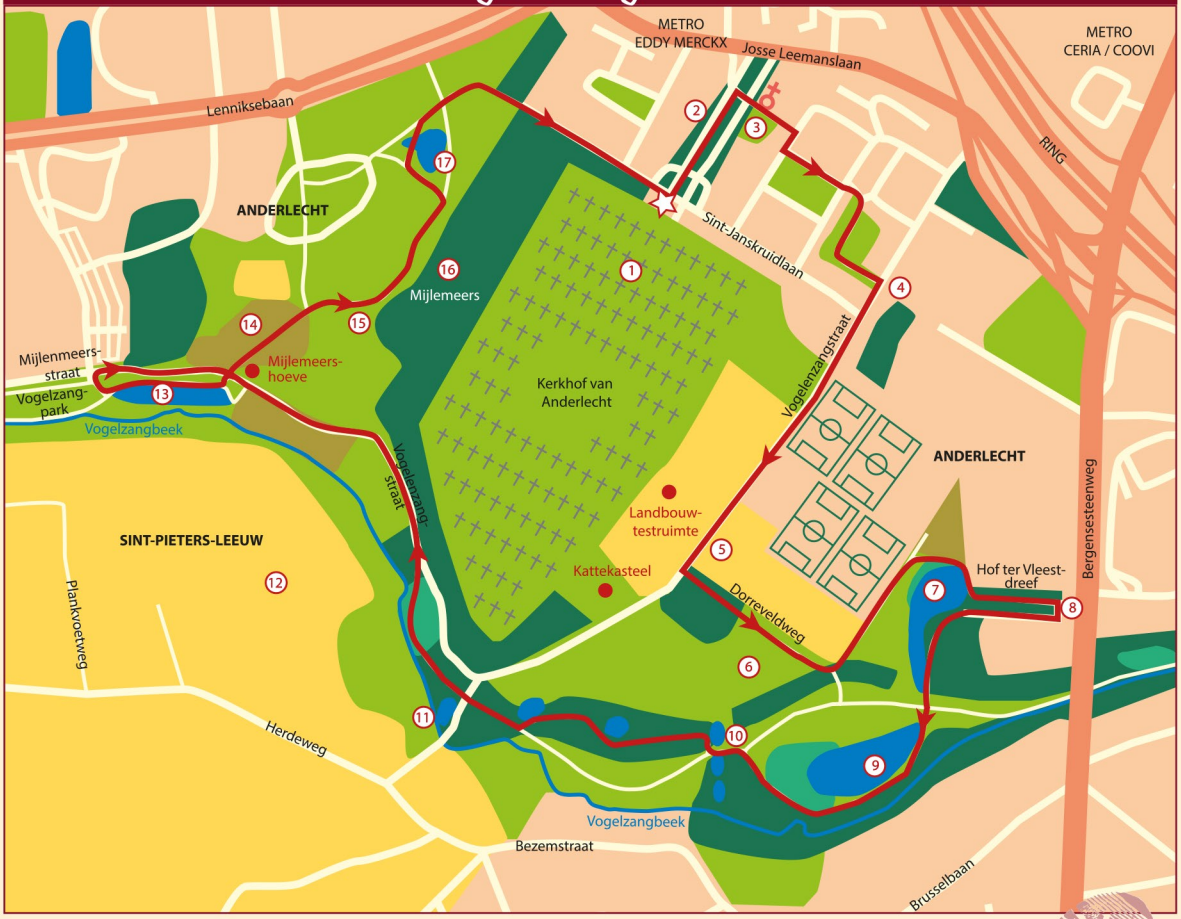
De Vallei van de Vogelzangbeek in Anderlecht

Wandeling van ongeveer 4,5 km (+/- 2u)

Vertrek: vóór het kerkhof van Anderlecht (Sint-Janskruidlaan), metrostation Eddy Merckx (250 m)

© J.-P. Renoy

De Vallei van de Vogelzangbeek in Anderlecht

Legende

- Vijvers, poelen en waterlopen
- Wetlands (moerassen, …)
- Bossen
- Weiden en parken
- Velden
- Boomgaarden
- Vertrekpunt
- Traject
- ③ Aandachtspunten

N
W O
Z

Deze wandeling neemt je mee op ontdekkingstocht door een vallei die gedeeltelijk aan de verstedelijking is ontsnapt. Het beschermde natuurgebied van de Vogelzangbeek (32 ha) is de parel van die vallei. Deze 3 kilometer lange groene oase op de linkeroever van de beek vormt een veilige haven voor een gevarieerde flora en fauna. Het landschap van deze prachtige vallei draagt nadrukkelijk de stempel van de landbouw maar de verschillende weilanden, boomgaarden, heggen en bocage-elementen wijzen erop dat hier het Pajottenland begint. We wensen je veel wandelplezier!

1. De Vogelenzangwijk

De wandeling vertrekt bij de ingang van de begraafplaats van Anderlecht ① . Hoewel de wijk de naam Vogelenzang draagt, zijn de straatnamen hier niet naar kleine zangvogels maar naar planten vernoemd. Je staat hier trouwens op de Sint-Janskruidlaan, waarvan de bloem op een geëmailleerd bordje afgebeeld staat.

Sla de Britse-Soldaatlaan in en loop in het midden door de dubbele rij gewone paardenkastanjes, die zijn opgenomen in de inventaris van opmerkelijke bomen van het Brussels gewest ② . Deze sierboom komt oorspronkelijk uit Zuidoost-Europa. Bij de zestiende boom sla je rechtsaf naar een breed pad dat naar de Onze-Lieve-Vrouw van Vreugdekerk en de mooie tuin van de pastorie leidt ③ .

Wanneer je terug bij de straat uitkomt, ga je opnieuw naar rechts, tot bij de Madeliefjeshoek. Het grasperk wordt daar omgeven door een dubbele rij platanen. Ook dat zijn sierbomen. Ga meteen naar links en loop onderaan de straat verder over een pad tussen huizen. Volg na 30 m het pad naar rechts en ga een klein parkje binnen. Bij het verlaten van het park kom je bij een bakstenen toren ④ waarin je bovenaan twee holtes kan zien. Onder die holtes kan je hoopjes uitwerpselen van vogels zien liggen.

© W. Poelman

De torenvalken van de Vogelenzangstraat

Al zo'n dertig jaar lang broeden er torenvalken in deze voormalige graanopslagplaats. In de holte waarin ze hun nest maken, bevond zich vroeger een balk met een katrol waarmee de zakken graan werden opgetrokken. Het koppel torenvalken zit vanaf half maart in de toren om het nest voor te bereiden en verlaat de plek eind juni, wanneer de jongen uitvliegen.
De kop van het mannetje is grijs, die van het vrouwtje eerder bruin. In de lucht is de torenvalk herkenbaar wanneer hij aan het 'bidden' is en helemaal stil hangt.

2. Op weg naar natuurreservaat Vogelzangbeek

Sla rechtsaf en volg de Vogelenzangstraat. Na 150 m kom je langs voetbalvelden. Verderop, aan de horizon, zie je de oostelijke flank van de Zennevallei, die hoger en steiler is dan de helling waar je nu wandelt. Blijf de Vogelenzangstraat volgen tot voorbij het restaurant. De velden die je hier ziet, zijn een landbouwtestruimte met grote moestuinen waar aan biologische en duurzame landbouw wordt gedaan ⑤.

Neem even verderop de Dorreveldweg naar links, dat langs de moestuinen loopt. Even later zie je aan je rechterhand hooilanden ⑥, die het geliefde jachtterrein van heel wat roofvogels zijn.
Volg het pad wanneer dat haaks naar links afbuigt, tussen heggen door. Ga vlak voor het einde van het sportterrein en de ingang van een kleine boomgaard rechtsaf. Dit pad loopt vlak langs het natuurreservaat en komt uit op het asfalt van de Hof ter Vleestdreef, waarvan de naam verwijst naar een boerderij die vandaag de dag niet meer bestaat.

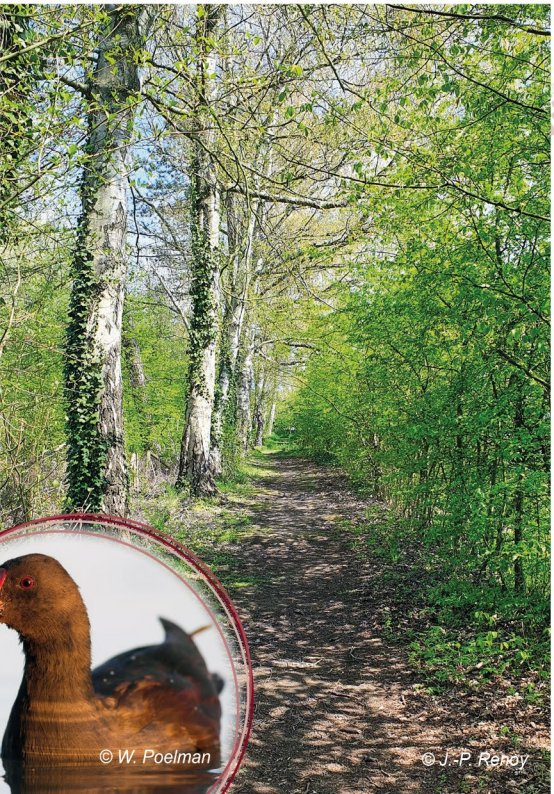

Houd even halt om te genieten van het uitzicht op de poel van Hof ter Vleest ⑦. Misschien zie je er wel een waterhoen, een mollige vogel met zwart verenkleed en rode snavel met gele punt. Vervolg je weg langs een aangeplante levende haag van diverse inheemse soorten, waarvan de vruchten een belangrijke voedselbron zijn voor zowel broed- als trekvogels. Aan het einde van de haag ga je naar rechts tot bij een infobord met een kaart van het beschermde natuurgebied ⑧.
Loop dan nog een paar meter verder tot bij de ingang van het natuurreservaat Vogelzangbeek.

3. De diversiteit van de habitats en hun bewoners

Ga door het hekje en volg een smal pad door een bosje met onder andere een reeks berken. Na minder dan 100 m kom je weer bij de poel van Hof ter Vleest met zijn eilandje. Het pad wordt afgeboord door takkenwallen. Volg het pad naar links, langs een drassig gebied met rietveld. Dit is de geliefkoosde habitat van de bosrietzanger, een trekvogel (die niet gauw zijn snavel houdt!) met een bruin en beige verenkleed, die overwintert in tropisch Afrika.

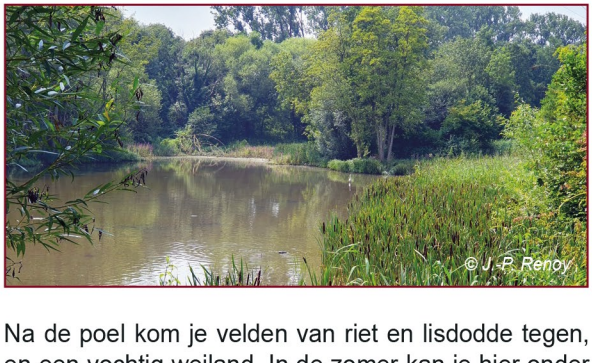

Het pad verlaat het bos en komt uit in een open landschap met een droog weiland, waar je in het hoogseizoen met een beetje geluk de veldsprinkhaan of de grote groene sabelsprinkhaan kan horen. Deze natte valleibodem werd in de jaren 1980 deels opgevuld om er een stadspark aan te leggen… maar dat is er nooit gekomen.

Menselijke ingrepen in een half natuurlijke omgeving

Het beheer van het gebied is gericht op het behoud van uiteenlopende natuurlijke milieus waarin zich een rijke en gevarieerde flora en fauna kunnen ontwikkelen. Bijvoorbeeld, om te voorkomen dat weilanden en rietvelden verbossen, worden die biotopen gemaaid. Andere maatregelen zijn bedoeld om nieuwe habitats te creëren. Zo werd er al een poel aangelegd, een haag geplant en een nestkast opgehangen. Voor de rest is het aan de natuur zelf om geleidelijk haar plaats weer in te nemen.

Waar twee paden elkaar kruisen (hier onder de grond zit overigens een afvalwatercollector) ga je rechtdoor om dichter bij de grote poel ⑨ te komen. De poel ontsnapte aan de grondwerken in de jaren 1980 en werd in 2025 in ere hersteld door Leefmilieu Brussel. Deze prachtige waterpartij wordt vaak opgezocht door onder andere de blauwe reiger, maar ook door de ijsvogel, een klein vogeltje met turkooisblauw en roodoranje verenkleed, dat dankzij de verbeterde waterkwaliteit van de beek weer terug is. Volg het pad verder, links langs de vijver. Na 80 m zie je wat lager, aan de rand van de poel, een mooie rij zwarte elzen. Die boomsoort houdt van natte gebieden en staat erom bekend dat zijn hout niet rot in het water.

Na de poel kom je velden van riet en lisdodde tegen, en een vochtig weiland. In de zomer kan je hier onder meer de crèmewitte bloeiwijze van de moerasspirea zien. Als je voorbij het drassig weiland bent gelopen, kom je weer in het droge weiland. Aan weerszijden van de kruisende paden zal je twee 'tijdelijke' poelen ⑩ opmerken, zij staan een groot deel van het jaar namelijk droog. Daar staat de gewone kattenstaart, een plant met felroze bloemen, en ook de gele lis met zijn lange, zwaardvormige bladeren en zijn gele bloem, die in mei en juni bloeit. Deze bloem is trouwens het symbool van het Brussels Gewest … en van de koningen van Frankrijk!

De Lythrum salicaria of gewone kattenstaart

De kattenstaart is een plant van vochtige gebieden en is herkenbaar aan zijn lange, felroze bloeiwijze (in de zomer). De kop doet soms denken aan een kandelaar, maar ook aan een kattenstaart. De benaming 'salicaria' verwijst naar de vorm van het blad, dat lijkt op dat van de wilg ('salix'). Het woord 'lythrum' komt van het Griekse 'lythron', wat 'bloed' betekent. Dat verwijst wellicht naar de kleur van de bloemen of naar het gebruik ervan tegen bloedingen.

Sla rechtsaf, langs een van de poelen, via een pad dat naar een bos loopt. Daar volg je een lange greppel die het water opvangt dat van de nabijgelegen weilanden afstroomt en zo de tijdelijke poelen voedt. Na 300 m door het bosje kom je weer op het andere pad uit. Ga naar rechts en loop nog een stukje door tot je bij een weg komt.

4. Het Vogelzangpark en het dal van de Mijlemeers

Steek de weg over, ga door het hek en zet je wandeling verder in het volgende deel van het natuurgebied. Vlak na het hek, 20 m verderop aan de linkerkant, bevindt zich een brede kom waarin de beek bij hevige regenval kan overstromen ⑪. Verderop volgt het pad van heel dichtbij de Vogelzangbeek, die de natuurlijke grens vormt tussen de gemeenten Anderlecht en Sint-Pieters-Leeuw. Je komt nu bij een straat met kasseien, die je naar links volgt. Na een huis krijg je een goed zicht op het landschap: de rechteroever van de beek wordt vooral gebruikt voor extensieve landbouw ⑫, wat in contrast staat met de andere oever, waar het bocagelandschap, hagen en boomgaarden bewaard zijn gebleven en zelfs opnieuw zijn aangelegd.

© W. Poelman

150 m na het huis, ter hoogte van de voormalige Mijlemeershoeve, verlaat je de weg om het Vogelzangpark binnen te gaan. Volg de weg die langs een vijver loopt (een vijver die ook dienst doet als regenwaterbekken ⑬). Op mooie zomerdagen kan je hier naar een concert van groene kikkers komen luisteren. Wie zin heeft, kan na de vijver verder wandelen langs de Vogelzangbeek, waar een meditatie-parcours in de natuur werd aangelegd. Anders sla je rechtsaf, terug naar de kasseien, tot bij hoeve Mijlemeers. Daar ga je naar links om de Steenuiltjesweg op te lopen, door een boomgaard met appel-, kersen- en perenbomen… en waar je dus de kleine steenuil kan spotten ⑭!

© A. Stein

© A. Stein

Er was eens een beekje

De Vogelzangbeek ontspringt op het vruchtbare plateau van het dorp Vlezenbeek, waar hij 'Vleze' wordt genoemd. Die naam werd een tijdlang ook in Anderlecht gebruikt, zoals de Hof ter Vleestdreef laat zien. De huidige naam is waarschijnlijk afkomstig van een klein café, genaamd 'Den Vogelen Sanck', aan het einde van de 18e eeuw. Het is een van de weinige waterlopen in het Brussels gewest die nog volledig in de open lucht stroomt, in een omgeving waar velden, parken, bossen en weiden elkaar afwisselen. Vlak voor het kanaal Charleroi-Brussel mondt de Vogelzangbeek uit in de Zuunbeek, die dan weer een zijrivier is van de Zenne. Sinds 2011 wordt er geen afvalwater meer in de beek geloosd, maar wordt het opgevangen en naar de zuiveringsinstallaties van Brussel-Zuid en Sint-Pieters-Leeuw geleid om daar te worden gezuiverd.

Bij het verlaten van de boomgaard ga je rechtdoor (dus negeer het pad naar links), tot je bij een bijzondere rij eeuwenoude knotwilgen komt ⑮. Het pad loopt vervolgens langs het beboste dal die bekendstaat als de Mijlemeers. Ook dat is een beschermd gebied ⑯. Bij een Y-splitsing neem je het linkse pad. Na 50 m ga je rechtsaf, over een houten brug en langs een poel. Bij warm en droog weer krioelt het hier van de libellen ⑰. Na de poel loop je bij de twee kruisingen rechtdoor om zo in de Vogelenzangwijk te belanden. Je staat hier terug in de Sint-Janskruidlaan, die je weer naar het vertrekpunt leidt.

De afgelegde weg is mooi, de toekomst heeft uitdagingen in petto

De voorbije jaren zijn er heel wat projecten uitgevoerd die de Vogelzangbeekvallei nog meer tot zijn recht laten komen: erkenning van 7 ha van de vallei als bijkomend beschermd gebied, herstel van de grote poel, renovatie van het Kattekasteel, projecten voor biolandbouw, aanleg van het Vogelzangpark, opvang en zuivering van afvalwater,... In de nabije toekomst zullen naar verwachting meer dan 100 m van de beekbedding en -oevers worden hersteld en het nieuwe Zuunpark zal nog verbeterd worden. De uitdagingen voor de toekomst hebben o.a. te maken met de bescherming van nog eens 12 ha in de Mijlemeers en het stopzetten van de laatste lozingen van afvalwater in de beek.

- De **CCN Vogelzang CBN** is een vzw die actief is op het gebied van de bescherming en het beheer van het beschermde natuurgebied van de Vogelzangbeek.
  Ze informeert en sensibiliseert het publiek ook door rondleidingen te organiseren en met een eigen nieuwsbrief. *https://nl.vogelzang.org*
- **Leefmilieu Brussel** is verantwoordelijk voor het beheer van het Vogelzangpark, het Zuunpark en de Groene Wandeling. De dienst is ook betrokken bij het beheer van het beschermde natuurgebied Vogelzangbeek. *https://leefmilieu.brussels*
- De **Vlaamse Milieumaatschappij** is belast met het beheer (onderhoud, ingrepen) van de Vogelzangbeek. *https://vmm.vlaanderen.be*
- De **gemeente Anderlecht** promoot het Anderlechtse erfgoed met brochures en wandelingen. De gemeente is eigenaar van het Kattekasteel en stelt de gronden ter beschikking aan de **Landbouwtestruimte *Graines de Paysans***. Daar worden projecten rond tuinbouw, kruidenthee, bloementeelt en compost begeleid.
  www.anderlecht.be

Coördinatie Zenne
Coordination Senne

Je vindt alle wandelgidsen terug op RouteYou!

Coördinatie Zenne-Coordination Senne *is een werkgroep en partner van Grenzeloze Schelde en groepeert verenigingen en personen die in de 3 gewesten van het Zennebekken actief zijn. Samen ijveren ze voor een geïntegreerd en duurzaam beheer van de waterlopen en de natte natuur in het Zennebekken. Op aanvraag begeleidt Coördinatie Zenne je tijdens deze wandeling of langs andere waterlopen in het Zennebekken. Contacteer ons voor meer informatie!*

Coördinatie Zenne-Coordination Senne vzw/asbl - Akenkaai 2bis - 1000 Brussel
Tel. 02 206 12 07 - contact@coordinatiezenne.be - www.coordinatiezenne.be

september 2026

€ 0,50

Gerealiseerd met de steun van de gemeente Anderlecht en Leefmilieu Brussel.
Met dank aan CCN Vogelzang CBN en Leefmilieu Brussel voor het nalezen.